

До
Членовете на научното жури
съгласно заповед на Ректора на СУ
„Св. Климент Охридски”
№ РД38-633-04.12.2013г.

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Валентина Попова, член на научното жури
(научен консултант на докторанта)
за дисертацията на Силвия Йорданова Спасова
на тема „Обезпечение на иска”
за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

Уважаеми членове на научното жури,

Силвия Спасова е завършила ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ Специалност “Право”, специализации: „Международно право и международни отношения”, „Правораздаване” през 2000 г. От 04 март 2002 води семинарни занятия по граждански процес в ЮФ на СУ “Св. Климент Охридски” като: асистент до 2007; в периода 2007-2011 – старши асистент; от 2011г.- до сега - главен асистент. Водила е отделни лекции пред студентите редовно и задочно обучение на тема: Гражданският процес като защита-санкция”; „Гражданският процес като производство”; „Гражданският процес като правоотношение”; „Подведомственост”; „Подсъдност”; Гражданско процесуално право”; „Обезпечително производство” и други. От 2005 г. и понастоящем е адвокат, член на САК. Като преподавател тя се ползва с авторитета и уважението на студентите и колегите. Студентите ѝ са много добре подготвени.

Силвия Спасова е зачислена за докторант на самостоятелна подготовка със заповед № РД-20-720/27.05.2013 г. на Ректора на СУ „Св.Кл.Охридски”. Темата е „Обезпечение на иска”.

Докторантката положи изпити по „Граждански процес”, „Гражданско изпълнително производство” с отличен успех и изпълни задачите, предвидени в учебния ѝ план.

Колегата Спасова започна анализа на проблемите и работи върху темата на дисертацията доста време преди да бъде зачислена за докторант и преди да бъде определена официално за неин научен консултант. Тя продължи и задълбочи изследването и след официалното ѝ зачисляване

като докторант. В хода и във връзка с работата върху дисертацията тя проведе две ползотворни специализации: през 2009 г. - тримесечна специализация в Института по чуждестранно и международно частно и стопанско право, Рупрехт-Карлс-Университет, Хайделберг, Германия, като стипендиант на Германската служба за академичен обмен (DAAD); през 2012 г. двумесечна специализация в Институт по чуждестранно и международно частно право „Макс Планк”, Хамбург, Германия, като стипендиант на Макс Планк Институт.

Работи много задълбочено, последователно и прецизно по включените в темата проблеми. Проучи внимателно както литературата, така и съдебната практика, както по време на действащия, така и по време на стария ГПК. Изследва и въпросите, поставени в т.д. № 6/2013 г. на ОСГТК на ВКС и т. д. №6/2012 на ОСГТК на ВКС. Чуждите становище са отразени коректно. Прецизно е проведена полемиката с неприемливите за авторката становища. Възприетите за приемливи са обогатени с допълнителни аргументи. Добро впечатление ми направи обстоятелството, че тя не възприема механично бележките. Там, където е сметнала, че са подходящи, е преосмислила внимателно изменението на тезата си, като се е постарала да я аргументира добре, а там, където е сметнала, че не са подходящи, е задълбочила аргументацията си в подкрепа на своето виждане. Това е показателно за творческото мислене на колежата Спасова.

Темата е много актуална. Нейната актуалност се определя от следните фактори: а) голяма практическа приложимост на института в последните десетилетия; б) новата регламентация в новия ГПК с деликатни моменти в новостта и приемствеността със стария ГПК; в) наличие на противоречива съдебна практика; г) наличие на ТР №1/2010 г. на ОСГТК на ВКС с някои особени мнения на съдиите от ОСГТК, оспорвано в литературата, последвалата това ТР и критиките към него законодателна промяна, също оспорвана в литературата и практиката; д) наличие на изрична уредба в правото на ЕС на въпросите за компетентността за допускане и налагане на обезпечителни мерки при наличие на трансграничен елемент, както и за признаването на акта в друга държава членка.

Умело е използван историческият и сравнителноправният подход, което е спомогнало за задълбочено изясняване на съвременната нормативна уредба, за нейния критичен анализ, както и за достигането до добре обосновани и разумни предложения *de lege ferenda*.

Темата не е била обект на монографично изследване в правната ни доктрина.

Авторката има три публикации по темата на дисертацията: **1.** По някои въпроси на обезпечителното производство (коментар по т. д. № 6/2013 г. на ОСГТК на ВКС). – Норма, 2013, №10; ПИС Сиела Норми,

18.07.2013 г.; 2. За разносните в обезпечителното производство (коментар по т. 5 на т. д. №6/2012 г. на ОСГТК на ВКС). -Търговско и облигационно право, 2013, №8, с. 34-40; 3. Силата на определенията по допускане на обезпечителна мярка – Съвременно право, 2006, № 2.

Силвия Спасова направи едно много задълбочено научно изследване с голямо практическо значение. При изследването на проблемите, търсенето, намирането и обосноваването на идеите, тя държи сметка за възможното им приложение в практиката. И те действително могат да имат практическо приложение. При нея е налице едно от най-желаните и полезни за науката и практиката съчетания на активна научна и практическа юридическа дейност.

Внимателно е изследвано приемството в разрешенията на законодателя и моментите, където те съществено се различават от новия ГПК.

Стилът е точен и ясен. Дисертацията е в обем от 428 страници, включително съдържание и списък на ползваната литература. Съдържа 854 бележки под линия. Използваният научен апарат е богат. Библиографията обхваща 150 заглавия. Проучена е както българската литература, така и руска, немска, английска и американска.

Авторефератът и очертаването на приносите са коректно съставени.

В структурно отношение дисертационният труд се състои от увод, четири глави, състоящи се от параграфи, подразделени на точки, и заключение.

В глава I „Обща характеристика” е разгледано историческото развитие на института от приемане на ЗГС (отм.) до ГПК (отм.) от 1952 г., както и развитието на становищата за същността на обезпечителното производство. Обоснован е самостоятелният характер на обезпечителното производство, като е изследвана задачата на обезпечителното производство и спецификите на защитните и санкционни последици, които се постигат чрез това производство. Разгледани са проблемите относно допустимостта на обезпечението на иска в отделни производства (напр. производството за издаване на изпълнителен лист, производството за издаване на дубликат на изпълнителен лист; заповедното производство; производството за допускане изпълнението на чуждестранно решение, постановено в държава членка на Европейския съюз, съотв. постановено в държава нечленка на Европейския съюз; производството за отмяна на арбитражно решение).

В глава II „Право на обезпечение на иска” са разгледани субектите на правото на обезпечение на иска и предпоставките за допускане на обезпечението. Изследвани са конкретните проявления на обезпечителната нужда с оглед на вида на иска; обстоятелствата, изключващи обезпечителната нужда и необходимостта от обосноваването и доказването ѝ. Разгледани са допустимите доказателствени средства,

чрез които може да се обоснове вероятна основателност на иска и критериите, чрез които се определя размерът на гаранцията. Изследвани са различните критерии, въз основа на които съдът проверява, доколко подходяща е посочената от молителя мярка.

В глава III „Производство по допускане на обезпечението” са изследвани въпросите за компетентния да допусне обезпечението съд; реквизитите на молбата за допускане на обезпечение и правните последици от неспазването им; срокът и правните последици от подаване на молбата. Разгледани са въпросите за вида на заседанието, в което се разглежда искането за обезпечението, правната характеристика на акта, с който приключва производството и неговите правни последици, както и защитата срещу порочното определение на съда.

В глава IV „Отмяна и замяна на допуснатото обезпечение” са разгледани основанията за отмяна на обезпечението и производството, по което се осъществява отмяната. Изследвани са предпоставките за замяна на обезпечението и производството, по което се осъществява. Анализирани са въпросите за отговорността по чл. 403 ГПК.

Като основни приноси на дисертацията бих могла да посоча следните:

Дисертацията е първото монографично изследване на обезпечението на иска. Темата е много актуална и практически значима. Докторантката е успяла да съчетае теоретическия анализ с практическото приложение на идеите си и направените изводи.

Концентрираният исторически и сравнителноправен преглед дава както интересни познания за читателя, така и допълнителен елемент в задълбочеността на изследването, изграждането и обосноваването на идеите.

Обогатяването на аргументацията в подкрепа на утвърдената в процесуалната наука теза за самостоятелния характер на обезпечителната защита-санкция в системата от способности за защита-санкция на гражданския процес съдържа теоретичен принос с практическо значение, още повече, че в ТР №1/2010 г. на ОСГТК на ВКС, въпреки наличието на няколко особени мнения, се прие обратното разбиране.

Заслужава да бъде споделено разбирането, че извън обсега на обезпечителния процес стоят спирането на изпълнението в полза на ответника по делото в хипотезите на чл. 245 ГПК, чл. 282 ГПК; 309 ГПК, 48, ал. 1 ЗМГА, както и в хипотезата на чл.420 ГПК, в полза на длъжника в заповедното производство. Касае се за обезпечителна мярка в полза на ответника, но процедурата за нейното допускане е различна от обезпечителния процес. В тази връзка смятам за принос в теорията анализът на приликите и разликите на тези институти с обезпечението на иска.

Във връзка с определянето на обхвата на обезпечителния процес, смятам за принос обосновката на изводите, че в производството по издаване на изпълнителен лист не намира приложение обезпечението на иска.

Иновативна е обоснованата в дисертацията теза, че предметът на обезпечителното производство е процесуално право на ищеца да се обезпечи иска.

Научна новост е тезата, че предмет на обезпечението е правото, което се защитава с исковия процес, което при отрицателния установителен иск не съвпада с предмета на делото.

Във връзка с това принос в теорията е разграничението между предмета на обезпечителното производство, предмета на самото обезпечение и обекта на обезпечението.

Иновативно е изследването и изясняването на факторите, от които зависи степента на вероятност на нуждата от обезпечение на иска, която ищецът трябва да обоснове и докаже в това производство.

Научна новост с важно практическо значение е изследването на проблема за доказване на вероятна основателност на иска във връзка с установените в чл. 147, чл. 260, чл. 266 ГПК преклузии за представяне на доказателства.

Принос е тезата, че при определянето на гаранцията по чл.390, ал. 4 ГПК не следва да се спазват изискванията на чл. 282, ал. 2 ГПК, а специалните изисквания, предвидени в чл.391, ал. 3 ГПК.

Заслужава внимание анализът на подходящността на посочената от молителя обезпечителна мярка като предпоставка за допускане на обезпечението на иска; необходимостта и задължителността в определението за допускане на обезпечението да се определи изрично и обезпечителната мярка, чрез която това обезпечение се допуска.

Иновативен, във връзка с горното изследване, е и изводът, че допускането на обезпечението на иска и издаването на обезпечителната заповед не са две фази на обезпечителния процес, а една фаза, макар че определението за допускане на обезпечението е основание за издаване на обезпечителната заповед.

Заслужава внимание изследването на кръга на допустимите обезпечителна мерки, когато ответникът е търговско дружество.

Приносни моменти има в анализа и изводите относно въздействието на допуснатите обезпечителни мерки в правната сфера на трети лица, по-специално в хипотезата на чл. 226 ГПК; спиране на изпълнителния процес на кредитор срещу длъжника, когато изпълнението е насочено върху спорното право, предмет на исковия процес, започнал преди изпълнителния.

Заслужава внимание задълбочаването на изследването на съотношението между обезпечителните мерки и привременните мерки.

В дисертацията за първи път в нашата теория са изследвани правилата на Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и Съвета от 12.12.2012 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, който ще влезе в сила от 10.01.2015г., за компетентността относно обезпечителния процес, признаването и изпълнението на обезпечителния акт в друга държава членка.

Намирам за интересно изследването на правните последици на определенията, с които завършва производството по допускане на обезпечение и по-специално непререшаемостта на спора, която последица авторката е нарекла СПН, разграничавайки я внимателно от СПН на съдебното решение в исковия процес. Изводът за възможността на ищеца да иска отново обезпечение на иска след като искането му е отхвърлено, не само ако са налице нововъзникнали факти, но и при наличие на новооткрити факти и доказателства може да бъде основа за дискусии с практическо значение.

Новост с голямо практическо значение е изводът, че на осн. чл. 7, ал. 2 ГПК е необходимо заверено копие от определението на съда за допускане на обезпечението да се връчва на ответника, изследването на съдебната практика в тази връзка. Заслужава внимание предложението *de lege ferenda* да се предвиди изрично в чл. 400 ГПК, че молителят представя на органа по налагане на обезпечението оригинал на обезпечителната заповед и заверено копие от определението на съда по допускане на обезпечението за връчване на ответника.

За първи път в процесуалната ни теория се застъпва тезата за приложение на института на насрещната жалба в обезпечителното производство.

Приноси моменти има в обосноваването на тезата за определяне на началния момент, от който тече срокът за предявяване на бъдещия иск. Този въпрос, впрочем е включен и в т. д. № 6/2013 г. на ОСГТК на ВКС.

За първи път в процесуалната ни теория се прави изследване на съотношението между отмяната на обезпечението по чл. 402 ГПК и обжалването по чл. 396 ГПК.

Принос има в задълбочаването на анализа на основанията за отмяна на обезпечението при прекратяване на исковия процес или отхвърляне на иска, включително и при съдебна спогодба, доброволно изпълнение на решението.

За първи път е изследван въпросът във връзка със запазване на обезпечението при отвод за арбитраж. Изводите на авторката са обосновани и заслужава да бъдат споделени.

Обосновани са предложения de lege ferenda, повечето от които заслужават вниманието на законодателя, както посочените по-горе, така и следните:

Предложението за разширяване на приложното поле на обезпечителната защита и в заповедното производство, като в чл. 390 ГПК се създаде нова алинея, която да предвижда, че при допускане на обезпечение по искове за установяване на вземането по чл. 422 ГПК съдът определя срок за предявяване на бъдещия иск, който съвпада със срока по чл. 415, ал. 1 ГПК.

Новост в процесуалната ни наука е обоснованата идея с оглед гарантирането на принципа за равенство на страните в процеса да се предвиди защитата на ответник срещу допуснатото обезпечение да бъде чрез възражение пред съда, допуснал обезпечението.

Заслужава вниманието на законодателя предложението при защитата на ответника чрез обжалване на определението по допускане на обезпечението, постановено от въззивния за обезпечителното производство съд, в чл. 396, ал. 2, посл. изр. ГПК думите „ако са налице предпоставките на чл. 280, ал. 1” да бъдат заменени с думите „независимо от предпоставките за допускане на касационното обжалване по чл. 280, ал. 1”. Аз също споделям това разбиране. Споделям и предложението за изрично предвиждане на триинстанционен контрол относно определението по допускане на обезпечението, което изисква промяна на чл. 396 ГПК.

Теоретичен принос с практическо значение е обоснованата теза на авторката, че в обезпечителното производство следва да се прилага чл. 101 ГПК за поправяне на молбата за обезпечение на иска. Заслужава вниманието на законодателя предложението в чл. 395 ГПК да се предвиди изрично препращане към този текст.

За първи път в процесуалната ни наука се обосновава предложение de lege ferenda в хипотезите, когато подлежащото на изпълнение решение е отменено и исковият процес остава висящ (чл. 242 във вр. с чл. 271 ГПК; чл. 293, ал. 3 ГПК; чл. 307, ал. 3 ГПК; чл. 49 ЗМГА) и законът предвижда спиране на изпълнението, да се предвиди възможността съдът по искане на ответника да обуслови висящността на изпълнителното производство и запазването на наложената в него обезпечителна мярка от представяне на надлежно обезпечение от страна на кредитора. Това предложение заслужава вниманието на законодателя. Смятам обаче, че това предложение не е подходящо в случаите на чл. 242, ал. 1 ГПК по отношение на вземането за издръжка, възнаграждение и обезщетение за работа.

С оглед избягване на противоречива съдебна практика заслужава да бъде споделено предложението за създаване на нова алинея в чл. 390 ГПК, която да предвижда, че съдът извършва служебна проверка на родовата и

местната подсъдност на делото и ако прецени, че делото не му е подсъдно, го препраща на надлежния съд.

Заслужава вниманието на законодателя предложението *de lege ferenda* за промяна на чл. 398, ал. 1 ГПК, която да предвиди възможност съдът да бъде сезиран с искане за обезпечение и в касационната инстанция. Авторката много коректно се е присъединила към застъпеното вече в литературата становище по този въпрос. Според мен обаче за осъдителния иск този проблем не стои поради признатата в чл. 404, т. 1 ГПК изпълнителна сила на невлезлите в сила осъдителни решения, но стои при установителните иски (чл. 124, ал. 1 ГПК; чл. 438 ГПК; чл. 439 ГПК), при конститутивните иски, при които обезпечението на иска е също допустимо.

Заслужава да бъде споделено и предложението в чл. 395, ал. 3 ГПК изрично да се предвиди издаването на отделни обезпечителни заповеди, когато мерките са повече от една и различни органи са компетентни да ги наложат - например запор и възбрана.

Заслужава да бъде споделено предложението, когато мярката е различна от възбрана или запор, но засяга правата на трето лице, то да може да обжалва обезпечителната мярка, като срокът за обжалване за тях да тече от узнаване за съдебния акт по допускане на обезпечението.

Споделям и изводът, че липсата на препращане в част IV на ГПК към чл. 247, 250 и 251 ГПК е пропуск, който би следвало да бъде отстранен, подобно на препращането, предвидено в производството по издаване на изпълнителен лист (чл. 406, ал. 4 ГПК).

Заслужава вниманието на законодателя и предложението в чл. 390, ал. 3 ГПК изрично да се посочи началният момент на срока за предявяване на бъдещия иск - връчване на молителя на определението по допускане на обезпечението. Този въпрос е включен в т. д. № 6/2013 г. на ОСГТК на ВКС, но според мен, както съм посочила и по-долу, не е редно законодателят да допуска празноти, които да се налага да се допълват от ВКС по пътя на тълкувателната му дейност.

Заслужава вниманието на законодателя и предложението в чл. 395, ал. 2 ГПК да се предвиди, че при допускане на обезпечението съдът трябва да определя срок, в рамките на който молителят следва да внесе гаранцията.

С оглед безпротиворечивото решаване на въпроса за разносните в обезпечителното производство, споделям предложението на авторката да се предвиди изрично правило в глава осма, раздел II на ГПК, подобно на правилата за разносните в исковото и изпълнителното производство. Следва да се отбележи, че изразеното в дисертацията становище се възприе в ТР №6/2013 г. по т.д. №6/2012 г. на ОСГТК на ВКС.

Споделям предложението за синхронизиране на текста на чл. 393, ал. 1 ГПК с чл. 519 и 520 ГПК с оглед на определения в тези текстове обхват

на секвестрируемото имущество. Според мен обаче това предложение следва да се отнесе и към сумите по банковите сметки на другите бюджетно субсидирани заведения, постъпили като субсидия от държавния бюджет.

Някои критични бележки:

а) По отношение на структурата.

Струва ми се, че работата би спечелила, ако:

Проблемите на обезпечителния процес с международен и трансграничен елемент бъдат изведени накрая след изследването на проблемите по вътрешното ни право.

Анализът на самата процедура за разглеждане на искане на обезпечението на иска се изтегли по-напред в изследването.

Особеностите на отмяната при другарството да бъдат разгледани в глава IV за отмяната на обезпечението.

б) По отношение на обхвата на изследването:

Според мен би било добре:

Да се разгледат по-детайлно другарството на страната на ответника.

Да се анализира по-обстойно въпросът за обезпечителната заповед.

в) По отношение на застъпените становища:

Не е ясно какво е становището на авторката за същността на отговорността по чл. 403 ГПК, но следва да се отбележи, че тя много коректно е отразила становищата в литературата и тяхното развитие.

Не бих могла да се съглася с изводите на авторката относно:

Обобщаване задачата на обезпечението на иска да регулира временно отношенията, както и че обезпечителните мерки имат временен характер. Класическите обезпечителни мерки запорът и възбраната, когато искът бъде уважен, надхвърлят висящността на исковия процес и запазват действието си в изпълнителния процес.

Предложението de lege ferenda срокът по чл. 395 ГПК, в който съдът би следвало да се произнесе по искането за обезпечение да се определи като деня следващ молбата за обезпечение.

Направените критични бележки не намаляват достойнствата на дисертационния труд, неговата теоретична и практическа значимост.

В заключение, смятам че дисертационният труд показва, че докторантката Силвия Спасова притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност, творческо мислене и способности за самостоятелни задълбочени научни изследвания.

Считам, че представеният от докторантката Силвия Йорданова Спасова дисертационният труд „Обезпечение на иска” отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ, чл. 27, ал. 1 ППЗРАСРБ и чл.66

ПУРПНСЗАДСУ и съдържа научни или научноприложни резултати, които представляват принос в науката.

Въз основа на изложеното убедено предлагам на научното жури да присъди на докторантката Силвия Йорданова Спасова образователната и научна степен „доктор” по научната специалност граждански процес, научно направление 3.6 - „право”.

гр. София
27.12.2013 г.

С уважение:.....
проф. д-р Валентина Попова